

Inhoud

8 De verzwegen genocide

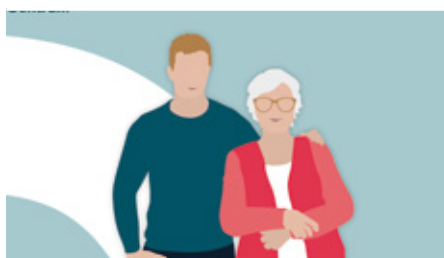
Foto: Ron de Vos

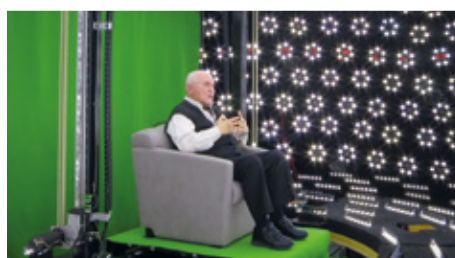
12 Interview met Ad van Liempt over zijn biografie 'Gemmeke'

20 Het belang van psychotherapie bij ouderen

26 Ouder worden met de oorlog

33 Digitaal bewaren van oorlogsherinneringen

40 Terugkeren om thuis te komen

Ellen Klaassens

Hoofdredacteur Impact Magazine

Kent u de iconische zwartwit foto uit 1944 van dat meisje met de donkere ogen en een witte doek om haar hoofd, die door de op een kier geschoven deur van een treinwagon kijkt? De trein gaat vanuit Westerbork op weg naar Auschwitz. De film waarvan deze foto een stilstaand beeld is, werd gemaakt in kamp Westerbork in opdracht van de Duitse kampcommandant Gemmeke. Dit meisje bleek geen Joods meisje, zoals lang gedacht werd, maar zij behoorde tot de Sinti, een nomadisch woonwagenvolk, van wie er destijds honderden in Nederland woonden. Over hun lot tijdens WO-II is lang veel onbekend of ontkend geweest. Twee bijdragen, een interview met Zoni Weisz, zelf een Sinto en overlevende van de Holocaust, en een artikel van Anita van der Hulst en Paul Öfner over de onwetendheid, het onbegrip en de onverschilligheid waar de Sinti en Roma na de oorlog mee te maken kregen, zijn de openingsartikelen van dit nummer met als onderwerp *75 jaar leven met oorlog*.

Voor veel landgenoten was de bevrijding van Nederland het begin van jaren van vrede, vrijheid, wederopbouw en plannen maken voor de toekomst.

Voor vele anderen, onder wie de al eerder genoemde Sinti en Roma, de Joden, verzetsstrijders, en diegenen die de oorlog en de Japanse bezetting in Nederlands-Indië hebben meegemaakt, is de oorlog in zekere zin nooit afgelopen. Het einde van de oorlog betekende bij deze mensen het begin van een lange weg van verdriet, schaamte, miskennis, ontkenning, en het zoeken naar erkenning. WO-II heeft bij hen zulke diepe wonden veroorzaakt dat die tot op de dag van vandaag bepalend zijn; niet alleen voor hun eigen leven maar ook voor de levens van hun kinderen en soms zelfs voor hun kleinkinderen.

Hoe het is om decennia lang te leven met de herinneringen aan de vaak traumatische gebeurtenissen en de grote verliezen, beschrijft Patricia Dashorst, psychiater bij ARQ Centrum'45. Zij neemt ons mee in haar spreekkamer en legt uit welke behandelingen, ook op hoge leeftijd, nog waardevol en helend kunnen zijn.

Ad van Liempt heeft voor zijn nieuwe boek gesproken met de dochters en kleindochter van de kampcommandant die de opdracht voor de Westerbork-film heeft gegeven. Hij vertelt in een interview over deze indrukwekkende ontmoetingen.

Door de bijdragen in deze editie van ons magazine hoop ik dat u zich, net als ik, blijft realiseren dat de gevolgen van een oorlog niet stoppen met het einde van een oorlog. Welke oorlog dan ook.

EN VERDER

- 16 **impact** **TERUGBLIK**
Over de geschiedenis van Centrum '45
- 19 **impact** **COLUMN**
Jackie June ter Heide: Watje
- 23 **impact** **ONDERZOEK**
Hoe kun je veranderen wat vroeger is gebeurd?
- 30 **impact** **BEELDVERHAAL**
Ereveld Menteng Pulo Jakarta
- 32 **impact** **COLUMN**
Bart Nauta: Nachtkars
- 37 **impact** **HERDENKEN**
De rafelranden van herdenken
- 43 **impact** **BOEKEN**
- 46 **impact** ARQ Opleidingsagenda
- 47 **impact** **NtVP**

impact over de psychosociale gevolgen van ingrijpende gebeurtenissen

Impact informeert, agendeert en discuteert over de psychosociale gevolgen van ingrijpende gebeurtenissen op zowel mensen, organisaties als samenleving. Het magazine is gericht op mensen die zich beroepsmatig bezighouden met de psychosociale gevolgen van rampen, crisis, oorlog en geweld, zoals hulpverleners, onderzoekers en beleidsmakers. Daarnaast focust Impact zich op een brede groep professionals en anderen met interesse in terugkerende actuele thema's als psychotrauma, psychosociale hulp na rampen en crisis als ook oorlog, vervolging en geweld.

Impact is een uitgave van ARQ Kenniscentrum Oorlog, vervolging en geweld en wordt mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Nederlandse Vereniging voor Psychotrauma (NtVP).

Abonnement Impact komt vier keer per jaar uit, een jaarabonnement kost € 27,50. Abonneren kan door een mail te sturen naar impactredactie@arq.org

Redactie Ellen Klaassens (hoofdredacteur), Ingrid van Assouw, Menno van Duin, Joanne Mouthaan, Ilse Raaijmakers en Onno Sinke

Redactie coördinatie Marleen van de Ven
Redactieadres Nienoord 5, 1112 XE Diemen

Telefoon 088-3305190

Mail impactredactie@arq.org

Oplage 1.200 exemplaren

Vorm en productie Bruksvoort Design & Content
ISSN 2543-2591